SOSANT 1090
Sensorveiledning
Våren 2025

I Formelle kriterier

Eksamen består av to deler. I del 1 skal kandidatene svare på **to** av fem spørsmål. I del 2 skal de svare på **ett** av tre spørsmål. I vurderingen skal **del 1 telle 25%** og **del 2 telle 75%.**

I oppgavesettet står det at kandidatene er forventet å bruke pensumlitteratur i besvarelsen av spørsmålene. Dette er også gjentatt på forelesning. Siden ordlyden «forventet» er brukt kan vi ikke stryke kandidatene om de ikke bruker pensum. Likevel: det bør refereres til noen forfattere på pensum for å få gode karakterer (C og oppover). Sensor kan imidlertid utvise skjønn her (f.eks gi C hvis det ikke nevnes noen forfattere/tekster, men besvarelsens innhold er godt og det er tydelig at kandidaten har lest pensum).

Kandidater skal strykes hvis de ikke oppfyller oppgavens formelle krav: å besvare **to** av fem kortsvarspørsmål og/eller **ett** av tre langsvarspørsmål.

II Sensorveiledning for eksamensspørsmålene

KORTSVAR (DEL 1): Besvar to av følgende fem spørsmål.

1) **Hvilke faghistoriske bidrag er de amerikanske kulturhistoriske antropologene som Franz Boas kjent for? Redegjør og sett i sammenheng med den tids tendenser i faget.**

Her er det relevant å trekke på hvordan kulturevolusjonistiske tanker preget faget, men at amerikanske antropologer, som hadde begynt å studere nordamerikanske urfolk, tvang fram nye tanker. Grunntanken hos disse kulturhistorikerne var at enhver kultur er resultatet av det som påvirket den i fortiden. Ethvert folk har derfor sin egen unike historie. Derfor er hver kulturelle levemåte unik og forskjellig fra andres. Kulturhistorikerne var på den måten opptatt av forskjeller.

Essensielt for denne oppgaven er at Boas og hans kolleger utviklet ideen om etnosentrisme og kulturrelativisme. De hevdet at å anta at noen levemåter er mer komplekse enn andre, at noen folk er 'avanserte' og andre 'primitive' er moralske vurderinger man ikke kan anta. Heller; hver livsmåte eller kultur må studeres ut fra sine egne forutsetninger. Som vi ser i artikkelen hans 'The Limitations of the Comparative Method of Anthropology' (1896) som er på pensum.

De beste besvarelsene her vil få med at siden kulturelementer ikke kunne studeres løsrevet fra sin kontekst, altså sammenhengen de forekommer i, måtte sammenligning, slik Boas så det, gjøres mellom beskrivelser av kulturer som helheter. Men: ved å tenke på slike kulturelle helheter forekom kulturer og samfunn igjen som statiske, gitte størrelser. Det rommet ikke variasjon og avvik. Derfor ble Boas sin amerikanske kulturhistoriske retning gjenstand for en del av den samme kritikken som britisk strukturfunksjonalisme, som kom senere.

2) **Hva mener Lila Abu-Lughod med «etnografi om det partikulære» og hvorfor mener hun det er viktig?**

Her bør kandidaten trekke på hvordan Abu-Lughod vil fjerne fokuset på «kultur» i antropologien og at man heller skriver om (1) diskurs, (2) forbindelser og (3) 'Etnografi om det partikulære'. Det holder å si at 'etnografi om det partikulære' er et alternativ til å studere kultur.

I redegjøringen bør kandidaten ha med at en 'etnografi om det partikulære' er et alternativ, som er langt mer presis, enn f.eks tidligere strukturfunksjonalistiske studier som indirekte påberopte seg å skrive om 'hele samfunn'. Med 'det partikulære' handler det om å ikke generalisere for vidt, fordi generalisering kan fort bli en maktutøvelse; man kan si noe om folk og et fenomen som ikke fanger kompleksiteten og variasjonen, slik den oppleves av folkene man studerer.

Det er også en måte å sette seg utenfor hva man beskriver, som om man bare er en observatør som står utenfor. På denne måten er det relevant å trekke inn antropologers postkoloniale bevissthet og kritikk, som Abu-Lughod var del av, og representasjonskrisen på 1980-90-tallet. Det er her relevant å få med hvordan generalisering har også en tendens til å produsere inntrykk av homogenitet, sammenheng og tidløshet, som kan skape et bilde av 'den andre' som man beskriver, som enklere og mindre kompleks enn hva en selv og ens leserkrets kommer fra. Man skaper et uriktig, og forenklet, bilde av 'den andre' som kan ha konsekvenser for blikket en får på disse. En generalisering blir på denne måten politisk fordi det definerer noen på en bestemt måte, som heller ikke fanger hele virkeligheten.

Ved å heller fokusere på bestemte individer og deres endrende relasjoner med hverandre og omgivelsene kan vi overkomme de mest problematiske konnotasjonene kultur gir (som homogenitet og tidløshet), og vi kan få frem hvordan man hele tiden er konfrontert med valg, forholder seg til verden på motstridende måter, opplever opp- og nedturer i forskjellige relasjoner og at man endrer mening og ønsker. Man gjør dermed menneskene man studerer *mer menneskelige* og komplekse, slik virkeligheten er, heller enn å f.eks si at 'The Nuer' er slik og slik. Dermed tar man også folk mer alvorlig som likeverdige individer. Det får frem likheter mellom 'oss' og 'dem' på en måte som fjerner dette skillet. Heller: *Vi er alle mennesker*, selv om vi er forskjellige og lever i forskjellige livsverdener. Vi er ikke roboter som er programmerte iht noen kulturelle regler.

3) **Hva er politisk økonomi og hvordan er det relevant for antropologiske studier?**

En grunnleggende definisjon her skal ha med at politisk økonomi handler om å studere kritisk maktforhold og politiske sider ved økonomi.

Kandidaten bør også kunne si noe om at et utgangspunkt for retningen var et fokus på historie. En bør kunne nevne Eric Wolf og hans argument om at historisk analyse var viktig for å forstå de politiske kreftene som virket og formet verden, ikke minst var dette et viktig perspektiv med antropologers arbeid i tidligere kolonier; postkoloniale settinger hvor man så hvordan kolonienes maktapparat gjennom århundrer hadde skapt strukturelle skjevheter.

De beste kandidatene kan trekke inn en eller flere av relaterte retninger eller epoker i faghistorien, som marxisme, postkolonialitet, feministisk teori, representasjonskrise, antropocen.

4) **Hva mener Clifford Geertz med «tykke beskrivelser» (thick descriptions) og hvorfor mente han det var viktig for sosialantropologi?**

En grunnleggende besvarelse får definert «tykke beskrivelser» som å beskrive så mange lag som mulig av en sosiokulturell situasjon eller fenomen. Dette for å forstå betydningen til en handling, hva som ligger bak, hva som kommuniseres og hva konsekvensen blir. En bør få med at Geertz var opptatt av å forstå kultur gjennom symboler og at symbolets mening trer fram gjennom at vi blir kjent med dets bruk. Ergo: jo tykkere beskrivelser av samhandling jo bedre blir vi kjent med symbolets betydning og dermed også kulturen det er del av.

Alle besvarelser bør også nevne «kontekst» (implisitt eller eksplisitt), og si noe om at fortolkning må forekomme i lys av et større bilde – en videst mulig og mest mulig detaljert kontekst. Ikke bare ta observasjoner for god fisk, som positivistene, som de beste kandidatene vil kunne nevne.

Det trekker opp om kandidaten klarer å bruke et eksempel for å belyse, som Geertz eget eksempel om å forstå hva som menes med et blunk med øye i en gruppe mennesker. Dette viser at en forstår betydningen av Geertz prinsipp.

Det trekker også opp om kandidatene kan trekke inn diskusjoner om holisme her: Man veksler mellom å fokusere på empiriske detaljer og en helhetsforståelse; hvor man prøver å gripe verden ut fra informantenes ståsted, gjennom det de sier og gjør, og å prøve å gripe helheten gjennom forskerens egne forforståelser og fortolkninger underveis, og å være seg bevisst disse.

5) **Arjun Appadurai snakker om global flyt og «deterritorialisering» som noe annet enn «homogenisering». Redegjør for dette perspektivet.**

Et minimum her er at kandidaten kommer med en definisjon av de tre hovedbegrepene i spørsmålene: global flyt, deterritorialiseirng og homogenisering. Med global flyt menes flyten av varer, ideer, prinsipper verden over. Med deterritorialisering menes hvordan ting, folk, ideer som tidligere var knytte til et visst sted; altså territorier; ikke er det lenger. De flyter rundt – som skaper effekter både hjemme og ute. F.eks hvordan en fremmedgjøring rundt omkring i verden kan skape en sterkere identitet til hjemland; hvordan nye markeder for produkter som produseres et sted åpner seg i andre land; hvordan vi får et globalt arbeidsmarked - og hvordan nye ting kan skje hjemme som følge av at folk reiser ut og kommer tilbake. Med homogenisering menes 'å gjøre lik'.

Kjernen i oppgaven handler om hvordan global flyt/deterritorialiseiring ikke gjør at et fenomen blir det samme eller tas i mot og approprieres på samme vis overalt hvor det ferdes. Forståelsen det møtes med og formen det tar vil alltid formes av lokale forhold der det tas i bruk.

De gode besvarelsene her kan gi noen eksempler på disse prosessene og vurderingen vil avhenge av grad av relevant innhold og kompleksitet.

LANGSVAR (DEL 2): Besvar <u>ett</u> av følgende tre spørsmål.

1) **Hva har den såkalte «representasjonskrisen» i sosialantropologi handlet om? Redegjør og sett i sammenheng med relevante tendenser gjennom faghistorien.**

Et minimumskrav her er en definisjon som har med noe om hvordan **representasjonskrisen** startet på 1970-80-tallet og handlet om i hvilken grad vi egentlig kan si noe om noen andre; hvordan skal vi i såfall representere andres liv på en analytisk og etisk forsvarlig måte? Og er en beskrivelse av 'kultur' nyttig, som en enhetlig størrelse som liksom alle i en gitt grupper passer inn i? Må man kanskje se mer på individuelle liv og livshistorier, såkalt metodologisk individualisme, som Marcus og Fisher skriver om? Man var her svært oppmerksom på fagets koloniale arv. Ville vi omtalt egne samfunn som 'èn kultur', på samme måte som vi omtaler andre som det? Dessuten, som feltarbeider og forsker, er vi vårt eget forskningsinstrument. Hva vil det egentlig si for hva slags data vi produserer?

I den andre del av spørsmålet skal kandidaten se dette perspektivet i lys av postkolonial bevissthet og tidligere retninger som strukturfunksjonalisme og evolusjonisme. Navn som bør trekkes inn er Talal Asad og Lila Abu-Lughod. Vurderingen gjøres på bakgrunn av omfanget av relevante tendenser kandidaten klarer å trekke inn og nivået på diskusjonen.

2) **Evans-Pritchard omtaler sosiale og kulturelle praksiser som «system» i boka *The Nuer*. Diskuter denne måten å tenke «system» på i sosialantropologi og hva som kan være fordelene og ulempene med en slik tilnærming.**

Her skal kandidaten kunne si noe om at Evans-Pritchard representerte strukturfunksjonalismen som gjerne så sosiale og kulturelle fenomener som systemer – som fremsto 'selvopprettholdende' Gitt at dette er langsvar skal kandidaten også kunne gi noen eksempler.

Fordeler som kan nevnes: man kartla gjerne noen sentrale sosiale og kulturelle dynamikker som bidrar til kontinuitet i et gitt samfunn. Studiene har ofte detaljerte, systematiske beskrivelser og ser en rekke samfunnstrekk i sammenheng; som økonomi, verdensbilder/religion, politikk, lov og rett, symboler (holisme-idealet). Det øker også potensiale for komparasjon. Men: kandidaten bør kunne si at det er mange problematiske sider ved en slik måte å portrettere menneskeliv på.

Ulemper: man mister mye spesifisiteter og variasjon. Man kan ikke redegjøre for endring over tid dersom. Menneskers liv og samhandling fremstår som at de følger en logikk og opprettholder seg selv. Et resultat er at man mister man av syne all inkonsistens og motsetninger som også er del av sosialt liv. Pluss om kandidatene kan referere til en eller flere av Abu-Lughod/Lien/Barth/Leach som nevner dette eksplisitt i sine pensumtekster.

Det trekker opp om kandidaten får med kritikk av strukturalistisk systemtenkning som nærliggende til en positivistisk tilnærming, hvor man står 'utenfor' et samfunn/'sosialt system' og titter inn. Man hadde dermed færre refleksjoner rundt sin egen plass om deltaker i felt og hvordan det påvirker forskningsresultatene.

3) **Den såkalte «Manchesterskolen» med Max Gluckman i spissen bidro med en ny dreining i sosialantropologien. Redegjør for deres fokus og hvordan det var relevant.**

Her skal studentene både få med hvordan Manchesterskolen bidro med noe nytt pga dominerende retninger i faget (strukturfunksjonalisme) som ikke kunne fange konflikter og sosial endring som

urbanisering, industrialisme og kommersiell handel i koloniene fra særlig 1950-tallet. Kandidaten bør få med at særlig sentrale her var en gruppe antropologer fra University of Manchester som var interessert i hva som skjedde i det landsbyfolk nå ble byfolk og industriarbeidere og engasjerte seg i mer kommersiell handel. Det var også konflikter mellom lokale folk og med innkomne misjonærer og kolonifolk som var interessante. Gruppen ved Manchester som gjorde toneangivende på denne typen dynamiske sosiale endringsprosesser, gjennom detaljerte feltarbeid midt i det, ble senere kalt for Manchesterskolen og besto av navn som Victor Turner, A.L Epstein, Jean Clyde Mitchell og retningens 'opphavsperson', Max Gluckman.

De bedre karakterene fra C og opp bør få med at Gluckman og Manchesterskolen er særlig kjent for å utvikle en metode, en tilnærming, til studiet av sosialt liv som innehar **endring, spenning og konflikt** nemlig «The Extended Case Study» eller «Situasjonsanalyse». Disse var særlig fokuserte på enkelttilfeller, enkelthendelser og avgrensede hendeselsesforløp, typisk en konflikt, eller en hendelse som «en event». Disse ble sett på i sammenheng/kontekst av sin videre sammenheng.

Det er veldig bra om kandidatene får med at Manchesterskolen var særlig opptatt av etnografiske detaljer og betydningen av å skrive disse ned og analysere dem grundig for å få frem hva som var viktig for folk, interessemotsetninger – for å få frem det særegne ved sosialt liv i en lokal sammenheng. Dette er lignende Geertz 'tykke beskrivelser' og det trekker opp om kandidaten klarer å få med denne koblingen.

Selv om Gluckman og Manchesterskolen var opptatt av å fange endring og prosess, kan man likevel kritisere tidlig Gluckman for strukturfunksjonalistiske tendenser i det han prøvde å vise hvordan konflikter på individnivå godt kan ha funksjonelle, eller samfunnsbevarende, virkninger for det sosiale systemet som helhet. Dette er ikke forventet nivå på besvarelsen og bør gi ekstra uttelling.